

**ผลกระทบการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)- เขตเศรษฐกิจพิเศษ
เมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน***
**The Impacts of Maesot (Thailand)-Myawaddy Special Economic
Zone (Myanmar) Under ASEAN Economic Community**

พิทยา สุวคันธ^๑, กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์^๒, ศิวริน เลิศภูษิต^๓ และทัชชกร บัวล้อม^๔

Pittaya Suvakunta^a, Kanokwan Uthongsap^b, Sivarin Lertpusit^c and Tatchakorn Bualom^d

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ผลกระทบการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยใช้วิธีวิจัยการวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจจะเกิดการย้ายฐานการผลิตจากเขตเศรษฐกิจแม่สอด-เมียวดีไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความพร้อมทั้งในแง่พื้นที่และระบบสาธารณูปโภค ส่วนในพื้นที่แม่สอด-เมียวดีจะมีกิจกรรมการค้าและการขนส่งเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่าการค้า ในส่วนผลกระทบทางการเมืองส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลเมียนมาในทิศทางที่มีความใกล้ชิดกันมากขึ้นขณะเดียวกันความสัมพันธ์ของหน่วยงานในพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-

* บทความนี้เขียนขึ้นก่อนการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มิถุนายน 2557 ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

abcd วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง เลขที่ 248 หมู่ 2 ถนนลำปาง-เชียงใหม่ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 52190. ผู้เขียนหลัก, อีเมลติดต่อ: kickkujung501@yahoo.com

abcd College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University Lampang Center 248 M.2 Lampang - Chiangmai Rd., Hangchat, Lampang 52190. Corresponding author, E-mail: kickkujung501@yahoo.com

เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) มีความร่วมมือทั้งในเรื่องนโยบาย กฎระเบียบ ข้อตกลง และมาตรการต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: ผลกระทบ, เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

This research is entitled “The Impacts of Maesot (Thailand)-Myawaddy Special Economic Zone (Myanmar) Under ASEAN Economic Community”. The purpose of this research was to study the economic and political impacts of the policy under ASEAN Economic Community. A documentary research method was used in this research. The results of the study were as follows: First, the economic impacts are the movement of production based on Maesot-Myawaddy Special Economic Zone to Thilawa Special Economic Zone and the increasing of trade and transportation in value and volume. Second, the political impact if the development of a good relationship between Thai and Myanmar Governments. To get the economic relations and benefits, there are the cooperation in policies, regulations, agreements, and measures.

Keywords: Impacts, Maesot-Myawaddy Special Economic Zone, ASEAN Economic Community

1. บทนำ

จากโครงการพัฒนาเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ซึ่งเชื่อมโยงเมียนมา ไทย สปป.ลาว และ เวียดนาม โดยมีจุดเชื่อมต่อจากฝั่งตะวันตกของภูมิภาคผ่านชายแดนเมียนมา-ไทย คือ เมาะละหม่าง-เมียวดี (เมียนมา)-แม่สอด-พิษณุโลก-ขอนแก่น-มุกดาหาร (ไทย) ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 2 ไปยังแขวงสะหวันนะเขต-แดนสะหวัน (สปป.ลาว) และผ่านออกชายแดนลาว-เวียดนามที่เมืองลาวบาวและมุ่งตรงไปสู่ฝั่งตะวันออกของภูมิภาคเข้าสู่เมืองเว้และไปสิ้นสุดที่เมืองดานังซึ่งเป็นเมืองท่าอันดับ 3 ของเวียดนาม (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, 2553) หาก

มองในเชิงยุทธศาสตร์การค้าแล้ว เส้นทางดังกล่าวนับว่าเป็นเส้นทางที่มีประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นเส้นทางที่เชื่อมการขนส่งสินค้าจากทะเลอันดามันออกสู่ทะเลจีนใต้และนั่นเป็นเหตุผลสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยและเมียนมารวมไปถึงนักลงทุนต่างชาติ ในส่วนของประเทศไทย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นเมืองหน้าด่านด้านตะวันตกสุดของประเทศไทยบนเส้นทางสาย EWEC ในทำนองเดียวกัน เมืองเมียวดีถูกจัดเป็นหนึ่งในเมืองชายแดนที่สำคัญอีกทั้งยังเป็นเมืองหน้าด่านด้านตะวันออกสุดของเมียนมาที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกับประเทศไทยเมื่อพิจารณาลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของเมืองทั้งสองประกอบกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และกรอบการพัฒนาภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จึงทำให้อำเภอแม่สอดและเมืองเมียวดีได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกันในลักษณะบ้านพี่เมืองน้อง (Sister Cities) โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาพื้นที่เมียวดีให้เป็นศูนย์กลางการค้า (Trading Center) โดยรูปแบบของการค้ามุ่งเน้นที่ธุรกิจเครื่องนุ่งห่ม (Garment) เพื่อส่งสินค้ากลับมายังประเทศไทยและการขยายตัวของการค้าข้ามแดน (Cross Border Trade) หรืออาจจะมีการส่งผ้าผืนจากไทยเพื่อไปตัดเย็บและบรรจุในฝั่งเมียนมา (Cutting Making and Packing : CMP) เพื่อส่งกลับมายังประเทศไทยซึ่งรัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเชื่อมต่อระหว่างอำเภอแม่สอดและเมืองเมียวดีจึงได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือสร้างถนนจากแม่สอดไปยังเมืองเมียวดีเป็นระยะทาง 17.35 กิโลเมตร (หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2554)

ขณะเดียวกันรัฐบาลเมียนมาได้เห็นความสำคัญของพื้นที่เมียวดีจึงทำให้รัฐบาลเมียนมาเร่งจัดทำเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมียวดี (Myawaddy Border Trade Zone) ซึ่งมีพื้นที่พัฒนารวม 460 ไร่ แบ่งเป็นสำนักงานและศูนย์กระจายสินค้า (Distribution Center) ส่วนตรวจสอบสินค้าและช่องทางสำหรับพิธีการทางด้านศุลกากร 180 ไร่ และพื้นที่สำหรับอาคารขนถ่ายสินค้าขนาดใหญ่ รวมไปถึงพื้นที่สำหรับการพาณิชย์ประมาณ 300 ไร่ ซึ่งพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีถือเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลเมียนมาเปิดเป็นพื้นที่แห่งที่สองรองจากเขตเศรษฐกิจพิเศษมูเซอโดยการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาการค้าชายแดนและการลงทุนระหว่างไทย-เมียนมา เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีได้เปิดอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 (ค.ศ.2011) นอกจากนี้เมียนมามีการเปิดนิคมอุตสาหกรรมเมียวดี ก่อน พ.ศ. 2558 เพื่รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่เป็นเขตการค้าเป็นจุดยุทธศาสตร์ในเส้นทางคมนาคมขนส่งเป็นด้านชายแดนที่มีการข้ามพรมแดนไปมาอย่างคล่องตัว ทั้งพ่อค้า นักธุรกิจรวมไปถึงแรงงานรายวัน ขณะที่เมืองเมียวดีก็ได้ริเริ่มโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษไปบ้างแล้วหากแต่ขาดความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค ทางฝั่งแม่สอดก็มีแนวคิดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเช่นกันแต่สำหรับฝั่งไทยแม้จะไม่มีปัญหาในเรื่องระบบสาธารณูปโภคแต่ก็พบอุปสรรคทางการเมืองที่ทำให้โครงการดังกล่าวล่าช้ามาเป็นเวลากว่า 10 ปี ล่าสุดถึงแม้รัฐบาลไทยจะประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 และจังหวัดตากยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก และคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก ในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2557 แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มี ความชัดเจนในการดำเนินการสร้างอำเภอแม่สอดให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเหมือนเมืองเมียวดี (เมียนมา) ซึ่งทั้งหมดทำให้เกิดคำถามในงานศึกษาชิ้นนี้ว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดีส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมืองอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. แนวคิด/ทฤษฎี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์และข้อสมมติฐาน คือ แนวคิดโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทฤษฎีความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) แนวคิดและทฤษฎีการลงทุน (Foreign Direct Investment: FDI) และการค้าชายแดน (Border Trade)

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ รัสสรค์ ธนะพรพันธุ์ ได้ อธิบายโดยสรุป คือ การเกิดองค์กรเหนือรัฐ (Supra National Organization) ซึ่งทำหน้าที่เป็นโลกบาล ในที่นี้ได้แก่ ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และบริษัทข้ามชาติ

สัณฐานไทย เมียนมา ญี่ปุ่น เป็นต้น เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะทุนและแรงงาน ในแนวคิดนี้อำนาจรัฐจะถูกบีบให้แคบลงและต้องกระจายอำนาจออกสู่ท้องถิ่นมากขึ้น (Decentralization) (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2552, น.24-39) ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาเรื่อง The End of The Nation State : The Rise of Regional Economies โดย Ohmae (1995) ที่กล่าวถึงกระแสโลกาภิวัตน์ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้บทบาทของรัฐบาลลดน้อยลงไปผ่าน “I” 4 ตัว คือ การลงทุน (Investment) อุตสาหกรรม (Industry) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) และการบริโภคของปัจเจกบุคคล (Individual Consumers) (Ohmae, 1995, pp.13) อย่างไรก็ตามมุมมองต่อผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ไม่ได้มีด้านเดียวยังมีนักวิชาการอีกจำนวนหนึ่งที่มองต่างออกไป อาทิ ผาสุกพงษ์ไพจิตรมองว่ารัฐอาจมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นจากการร่วมมือกับกลุ่มทุน กล่าวคือกระแสโลกาภิวัตน์จะนำไปสู่ความถดถอยในสังคมเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่จะให้ประโยชน์กับกลุ่มทุน และแรงงานฝีมือมากกว่ากลุ่มแรงงานไร้ฝีมือและกลุ่มที่ขาดโอกาส

แนวคิดการค้าชายแดน (Border Trade) พุดถึงการค้าชายแดนว่าเป็นลักษณะหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ความสัมพันธ์มีลักษณะอำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับจุลภาค คือระดับบุคคล พ่อค้าแถบชายแดนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาคและพ่อค้าส่วนกลางที่เป็นผู้ผลิตสินค้า การค้าชายแดนประกอบด้วยระบบการค้า 2 ระบบ ได้แก่ (1) การค้าในระบบ คือ การค้าที่ผ่านช่องทางที่ถูกต้องมีการเสียภาษี การเสียค่าผ่านแดนของแต่ละประเทศตามกฎหมายหรือมีการยกเว้นในบางสิ่งบางอย่างที่เป็นการค้า และ (2) การค้านอกระบบ คือ การค้าที่ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบขนสินค้าข้ามแดน รวมทั้งการขายผ่านช่องทางอื่นๆ ที่ไม่ใช่ช่องทางที่มีไว้สำหรับผ่านแดนอย่างเป็นทางการ โดยชายแดนของประเทศนั้นมีระยะทางที่ยากลำบากต่อการควบคุมดูแลตลอดแนวหรือเกิดจากความตั้งใจที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายของผู้ประกอบการค้าหรือผู้ค้าชายแดนที่ชายแดนทำให้การค้านอกระบบมักเกิดขึ้นเสมอและมีมากกว่าการค้าในระบบ การค้าชายแดน มี 2 ลักษณะ คือ (1) การค้าปกติเป็นการค้าในวงเงินที่ค่อนข้างสูง โดยระดับพ่อค้า คือ บริษัทที่นำสินค้าเข้า-ออกประเทศนั้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนตามช่องทางหรือจุดผ่านแดนที่กำหนดไว้ (2) การค้าย่อยเป็นการค้าที่ชายแดนผ่านจุดผ่อนปรนทางชายแดนแต่ผู้ค้าไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหรือได้รับอนุมัติโดยหลักการไม่ต้องการจดบันทึกเหมือนกับการค้าปกติว่าค้าขายไปในปริมาณเท่าไร

อย่างไร แต่การค้าย่อมมีข้อจำกัดเพียงอย่างเดียวคือต้องค้าขายกันในวงเงินที่จำกัดต่อครั้งซึ่งขึ้นอยู่กับกำหนัดของแต่ละประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีการลงทุน ได้แก่ทฤษฎีแหล่งที่ตั้ง (Location Theory) และทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม (Industrial Location Theory) ซึ่งทฤษฎีแหล่งที่ตั้งของ Buckley ได้อธิบายแรงจูงใจที่บริษัทเลือกลงทุนในประเทศหนึ่งมากกว่าในประเทศอื่นๆ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยแหล่งที่ตั้งเนื่องจากแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสมของการลงทุนมีความสำคัญกับการลดต้นทุนให้ต่ำสุด (Cost Minimization) หรือการกำไรสูงสุด (Profit Maximization) กล่าวคือเมื่อกำหนดระดับความต้องการซื้อสินค้าอยู่ที่หน่วยผลิตที่มีเป้าหมายเพื่อต้องการกำไรสูงสุดแล้วก็จะเลือกทำการผลิตในแหล่งที่ตั้งที่ทำให้ต้นทุนรวมต่ำสุด (Buckley, 1985, pp.11-15) ส่วนทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมเป็นทฤษฎีของ Alfred Weber ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมตามแบบจำลองของ Von Thunen และ Wilhelm Launhardt โดย Weber สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมได้ 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าขนส่ง (Transportation Cost) ค่าจ้างแรงงาน (Labor Cost) และแรงผลักดันเพื่อการรวมกลุ่มของอุตสาหกรรม (Agglomerative Force) ดังนั้นการพิจารณาจากปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม ณ จุดซึ่งเสียค่าขนส่งต่ำสุด (Least Transportation Cost Location) นอกจากนี้ Weber ยังศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของค่าจ้างแรงงาน คือ อุตสาหกรรมจะเลือกที่ตั้งที่มีค่าจ้างแรงงานถูกถ้าจะทำให้เกิดความประหยัดได้มากกว่าต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นเมื่อย้ายจากที่ตั้งที่มีค่าขนส่งต่ำที่สุด และผลจากการรวมกลุ่มกันในการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมจะมีแนวโน้มไปตั้งในแหล่งที่มีการรวมกลุ่มกันแทนที่บริเวณที่มีค่าขนส่งต่ำที่สุดได้ถ้าการรวมกลุ่มกันก่อให้เกิดการประหยัดและสามารถลดต้นทุนได้ต่ำสุดมากกว่าที่ตั้ง ณ ที่ตั้งที่มีค่าขนส่งและค่าจ้างแรงงานต่ำสุดโดยประโยชน์จากการรวมกลุ่มกันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีหน่วยผลิตอย่างน้อย 3 หน่วย (Weber, 1965, pp.34-36)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ Dunning ที่พิจารณาถึงแรงจูงใจของการขยายการลงทุนในต่างประเทศซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยทรัพยากร วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตต่างๆ (Availability and Cost of Input) (2) ปัจจัยตลาด (Market Factor) (3) ปัจจัยอุปสรรคการค้ากั้นทางการค้า (Bypassing Trade Barriers) (4) ปัจจัยนโยบายของรัฐบาล (Government-Policies Factors) Dunning ยังได้เสนอทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุน (Eclectic Theory) โดยอธิบายเหตุผลการลงทุนจะประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ (1) ความ

ได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางอย่าง (Ownership-Specific Advantage) เช่น ขนาดของกิจการ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี การบริหารและการตลาด และการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ (2) ความได้เปรียบที่เกิดจากการทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง (Internalization Incentive Advantage) หรือการทำให้เป็นภายใน องค์การธุรกิจจะหาประโยชน์จากความได้เปรียบของตน เช่น ต้นทุนเกี่ยวกับการตลาด การแทรกแซงของรัฐบาล การตั้งกำแพงภาษี การกำหนดโควตา การควบคุมแหล่งผลิตและราคาวัตถุดิบ การใช้กลยุทธ์ในการกำหนดราคาขายในประเทศต่างๆ ให้แตกต่างกันได้ และ (3) ความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location-Specific Advantage) ความได้เปรียบนี้จะรวมกับปัจจัยการผลิตที่ให้ผู้ลงทุนตัดสินใจลงทุนในต่างประเทศ ความได้เปรียบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากร ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง การสื่อสาร การแทรกแซงของรัฐบาล การควบคุมการนำเข้า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม และประเพณี เป็นต้น (Dunning, 1973, pp.289-336)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้คือ

4.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร รายงาน งานวิจัย การประชุมสัมมนาและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชน ตลอดจนกลุ่มทุนในพื้นที่แม่สอด (ไทย)-เมียวดี (เมียนมา) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Work Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ (Research Tools) สำคัญ

ในการทำวิจัยโดยผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่ทำการค้าขายตามชายแดนแม่สอด-เมียวดี และกลุ่มนักลงทุนในอำเภอแม่สอด

- สำหรับกลุ่มผู้ที่ทำการค้าขายชายแดนแม่สอด-เมียวดี ทำการเลือกสัมภาษณ์แบบเจาะจง คือ จะต้องเป็นผู้ที่ทำการค้าขาย ณ ด่านแม่สอด-เมียวดี ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นไป โดยจะเลือกสอบถามผู้ค้าขายแดนที่เป็นสมาชิกของหอการค้าจังหวัดตากซึ่งรูปแบบของคำถามในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายแดน
- สำหรับกลุ่มนักลงทุน ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด สภาอุตสาหกรรม หอการค้าจังหวัดตาก หอการค้าอำเภอแม่สอด ตลอดจนสัมภาษณ์นักธุรกิจที่เกี่ยวข้องตามสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่ของแม่สอด-เมียวดีเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลในการวิจัยซึ่งรูปแบบของคำถามในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการนำเอาข้อมูลการศึกษาวิจัยเอกสารกับการศึกษาวิจัยภาคสนามมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นของนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เมียวดี (เมียนมา) ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งแนวโน้มหรือโอกาสการเปิดเขตเศรษฐกิจแม่สอด (ไทย)-เมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในอนาคต

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำข้อมูลมาตรวจสอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์โดยใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการค้าขายแดน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การลงทุน และผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นกรอบของการวิเคราะห์โดยกำหนดประเด็นคำถามที่สำคัญให้สอดคล้องกับโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตของการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจการเมืองจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้ครอบคลุมและเห็นภาพของพื้นที่ ตลอดจนเข้าใจปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำการเก็บข้อมูลทางสถิติย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2547

6. ผลการศึกษา

การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองจากนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์ผลกระทบทางการเมืองและการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ดังนี้

เขตเศรษฐกิจพิเศษกับการปกครองส่วนท้องถิ่นแม่สอด: แนวทางการพัฒนาพื้นที่ทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษหรือพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนล้วนส่งผลกระทบด้านการเมืองต่อโครงสร้างระบบการเมืองส่วนท้องถิ่นของแม่สอดและต่อรูปแบบการเมืองท้องถิ่นของประเทศไทยเนื่องด้วยรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษมีลักษณะแตกต่างออกไปจากรูปแบบการส่งเสริมการค้าการลงทุนในอดีตที่ดำเนินการผ่านการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI) เขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่คล่องตัวและมีอำนาจในการตัดสินใจที่รวดเร็ว จึงมีแนวคิดในการยกระดับการปกครองท้องถิ่นแม่สอดจากเทศบาลนครแม่สอดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งมีพื้นที่ที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารของตนเอง คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาซึ่งทั้งสองแห่งมีหลักการในการปกครองตนเองแบบพิเศษ คือ มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในมิติเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและมิติทางสังคม จึงต้องมียุทธศาสตร์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรูปแบบเฉพาะและมีกฎหมายรองรับในการใช้อำนาจขององค์กรส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

แนวคิดในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษนั้นเริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้นจากหลักการในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ในมาตรา 78 ของหมวดที่ ๖ ด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” ต่อมาได้มีการบัญญัติในเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในมาตรา 284 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ว่า “การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างการบริหารแตกต่างจากที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ให้กระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติแต่คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง” ซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญหลายฉบับที่ผ่านมาจะเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษขึ้นมาแต่ในทางปฏิบัติก็ยังไม่พื้นที่ใดที่สามารถยกระดับขึ้นมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษได้แม้ว่าจะมีความพยายามผลักดันให้เกิดในหลายพื้นที่ อาทิ เมืองภูเก็ต เกาะสมุย หรือแม้กระทั่งแม่สอด เป็นต้น

ตามแนวคิดเรื่องรัฐกับระบบโลกาภิวัตน์ที่มีประเด็นถกเถียงเรื่องอำนาจของรัฐที่จะมีเพิ่มมากขึ้นหรือลดน้อยลงในยุคที่เศรษฐกิจเป็นกระแสหลักของการพัฒนานั้นในกรณีของพื้นที่แม่สอด-เมียวดีพบว่ารัฐทำงานอย่างเข้มข้นและเป็นแกนกลางของแนวทางการพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าว แม้ว่าองค์กรเหนือรัฐอย่างธนาคารพัฒนาเอเชียและสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเข้ามามีบทบาทในฐานะกรอบการพัฒนามากขึ้นแต่รัฐบาลกลางของไทยและเมียนมาก็เป็นแรงผลักดันที่จะสร้างฐานรองรับและวางนโยบายหลักเพื่อการพัฒนาต่อไปโดยกรณีของไทยนั้น รัฐบาลเป็นกลไกหลักในการเร่งดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดโดยกำหนดเขตปกครองพิเศษที่ให้อำนาจกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้นเช่นเดียวกับทางเมียนมาที่ผู้นำท้องถิ่นในรัฐกะเหรี่ยงอาศัยทิศทาง ความจำเป็นและยุทธศาสตร์พื้นที่ในการสร้างเครือข่ายร่วมกับรัฐบาลกลาง ผลสรุปจากเขตเศรษฐกิจของทั้งสองพื้นที่จึงเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ รวมถึงยกระดับความใกล้ชิดระหว่างรัฐท้องถิ่นของไทยและเมียนมา

ส่วนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจการค้าจากการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด (ไทย)-เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี (เมียนมา) พบว่าการค้าชายแดน ณ ด่านศุลกากรแม่สอดมีลักษณะเป็นการค้าส่งโดยมีปลายทางที่กรุงเทพฯ เมียนมา เมื่อพ่อค้านักธุรกิจชาวเมียนมาเข้ามาเลือกซื้อหรือส่งสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทยแล้วจะต้องทำการส่งสินค้าอุปโภคบริโภค

เหล่านั้ผ่านทางด่านแม่สอดโดยทางรถบรรทุกเพื่อเข้าสู่เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง หลังจากนั้นจึงกระจายไปยังเมืองย่างกุ้ง เมียนมา จากตัวเลขสถิติการค้า ณ ด่านศุลกากรแม่สอดพบว่า มูลค่าการค้าชายแดน ณ ด่านแม่สอดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 21,216.45 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2554 เพิ่มเป็น 37,966.13 ล้านบาท และ 43,667.56 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2556 ตามลำดับ ซึ่งการขยายตัวของการค้าชายแดนแม่สอดดังกล่าวปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมียนมานั่นเอง

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) การค้าในระบบ ถือเป็นการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย การค้าในลักษณะนี้ผู้นำเข้าหรือส่งออก จะกระทำธุรกรรมทางการค้าผ่านพิธีการศุลกากรและเสียภาษีอย่างถูกต้อง (2) การค้านอกระบบ ซึ่งเป็นการค้าที่ผิดกฎหมายโดยเป็นการลักลอบค้าขายสินค้าหนีภาษีตามแนวชายแดนซึ่งไม่ผ่านกระบวนการทางราชการที่ถูกต้อง เช่น การลักลอบค้าผ่านทางลำน้ำต่างๆ เรียกการค้าแบบนี้ว่า “สินค้าลอยน้ำ” และ (3) การค้าผ่านแดน เป็นกระบวนการค้าระหว่างประเทศต้นทางกับประเทศปลายทางโดยอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านสินค้า เช่น ประเทศญี่ปุ่นส่งรถยนต์ใช้แล้วไปขายยังประเทศเมียนมาแต่อาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านซึ่งสินค้าเหล่านี้ถูกเรียกว่า “สินค้าถ่ยล้า” สำหรับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับเมียนมาในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากพบว่าส่วนใหญ่เป็นการค้าในระบบประมาณร้อยละ 70 การค้านอกระบบร้อยละ 30 และการค้าผ่านแดนซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 ใน 5 ของการค้าในระบบ

เมื่อนำแนวคิดเรื่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเข้ามาอธิบาย พบว่าการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี ก่อให้เกิดผลดีคือ การสร้างการค้าโดยประเทศไทยผลิตสินค้าเกือบทุกประเภทได้ในต้นทุนที่ต่ำกว่าเมียนมาเนื่องจากผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยได้ประโยชน์จากการผลิตที่ละมากๆ ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนในการผลิตและมีโอกาสในการจำหน่ายสินค้ามากขึ้นเนื่องจากตลาดของเมียนมาใหญ่ขึ้นสืบเนื่องจากการเปิดประเทศเมียนมามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้พบว่ามูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดผลดีคือ เกิดความร่วมมือทางการเมืองและความร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นระหว่างไทยและเมียนมาและยังรวมไปถึงการเชื่อมโยงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน

นอกจากนี้เมื่อนำแนวคิดการค้าชายแดนมาอธิบายพบว่า การค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดีเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อำนวยความสะดวกให้แก่กันทั้งในระดับ

จุลภาคหรือระดับบุคคลคือ พ่อค้าชายแดนที่เป็นผู้ค้าปลีกและค้าส่งในอำเภอแม่สอดได้รับประโยชน์จากการค้าที่ขยายตัวมากขึ้นเห็นได้จากปริมาณและมูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี อีกทั้งยังพบว่าการค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดีก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับมหภาค คือ เศรษฐกิจในภูมิภาคเจริญเติบโตขึ้นโดยลักษณะของการค้าชายแดนแม่สอด-เมียวดีมีทั้งการค้าในระบบและการค้านอกระบบซึ่งการค้านอกระบบเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “สินค้าลอยน้ำ” นั้นเอง รวมไปถึงการขนส่งผ่านสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาและจุดผ่านแดนระหว่างแม่สอด-เมียวดี

ตาราง 1 แสดงมูลค่าการค้ารวม การส่งออก การนำเข้า ดุลการค้าและอัตราการเติบโต ปี 2547-2556

ปีงบประมาณ	มูลค่าการค้ารวม	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2547	13,988.42	13,404.88	583.54	12,821.34	N.A.
2548	12,817.31	12,062.88	754.43	11,308.45	-11.8
2549	12,939.26	11,684.11	1,255.15	10,428.96	-7.78
2550	12,080.154	11,088.626	991.528	10,097.098	-3.18
2551	18,749.213	17,513.135	1,236.078	16,277.057	61.21
2552	23,888.799	22,174.649	1,714.150	20,460.499	25.70
2553	29,782.812	28,673.065	1,109.747	27,563.318	34.71
2554	18,346.106	17,491.525	854.581	16,636.944	-39.64
2555	35,131.209	33,968.598	1,162.611	32,805.987	97.19
2556	43,976.12	41,465.730	2,510.390	38,955.340	18.74

ที่มา ดัดแปลงจาก <http://www.danmaesot.com> (สืบค้นวันที่ 15 มกราคม 2558)

เมื่อมีการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีแล้วกลับพบว่านักลงทุนส่วนใหญ่ไม่เลือกที่จะย้ายฐานการผลิตเข้าไปในเมียวดีเนื่องจากความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ระบบไฟฟ้า อีกทั้งกลัวความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่ชัดเจนทางด้านกฎหมายการลงทุนของเมียนมาแต่ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่านักลงทุนกลับเลือกที่จะไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามากกว่าเนื่องจากความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ค่าจ้างแรงงานที่มีราคาถูกกว่าในไทยและการรักษาไว้ซึ่งสิทธิพิเศษทางการค้าจากกลุ่มประเทศยุโรปเมื่อนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ได้แก่ ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งของ Buckley และทฤษฎีการเลือกที่ตั้งอุตสาหกรรมของ Alfred Weber

มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี และเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาของเมียนมาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามากกว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางด้านค่าขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงย่างกุ้งมีความพร้อมในเรื่องการขนส่งมากกว่า อีกทั้งค่าแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาถูกกว่าค่าแรงงานในแม่สอดจึงทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปตัดสินใจไปตั้งโรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวา

นอกจากนี้ปรากฏการณ์การเลือกสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมสามารถอธิบายโดยพิจารณาจากแรงจูงใจของการขยายการลงทุนในต่างประเทศของ Dunning ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ ปัจจัยทางด้านทรัพยากร วัตถุดิบต่างๆ ปัจจัยตลาด ปัจจัยอุปสรรคการกีดกันทางการค้า และปัจจัยนโยบายของรัฐบาลพบว่าสาเหตุที่ทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่ย้ายออกจากเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี เป็นไปตามปัจจัย 4 ประการข้างต้น คือ นักลงทุนย้ายฐานการผลิตไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาเนื่องจากมีปัจจัยทางด้านทรัพยากรในการผลิตคือ มีแรงงานที่มีราคาถูกกว่าและนักลงทุนอาศัยปัจจัยตลาดเนื่องจากที่ตั้งของเศรษฐกิจพิเศษติลาวาเอื้อต่อการขนส่ง อีกทั้งการตั้งโรงงานในเขตเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถได้ประโยชน์จากปัจจัยอุปสรรคการกีดกันทางการค้าโดยอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ย้ายฐานไปตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวายังคงได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าจากกลุ่มประเทศยุโรปและ ปัจจัยที่สำคัญตัวสุดท้ายคือ ปัจจัยนโยบายของรัฐบาล สืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนและไม่มีเสถียรภาพของการเมืองไทยทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดีเกิดความล่าช้าในการพัฒนาจึงทำให้นักลงทุนขาดความมั่นใจและหันไปเลือกเขตเศรษฐกิจติลาวาแทนนั่นเอง

ตามแนวคิดการลงทุนทางตรงต่างประเทศอย่างสมบูรณ์ของ Dunning กล่าวว่านักลงทุนจะเลือกไปลงทุนต่างประเทศเมื่อมีข้อได้เปรียบเรื่องการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ความได้เปรียบที่เกิดจากการทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเอง และความได้เปรียบจากที่ตั้งซึ่งหากพิจารณาในด้านนักลงทุนที่ตัดสินใจย้ายฐานการผลิตไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาแล้วพบว่า เป็นไปตามทฤษฎีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวามีความได้เปรียบจากสถานที่ตั้ง อีกทั้งมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี อย่างไรก็ตามการย้ายฐานการผลิตจากแม่สอดไปยังติลาวาพบว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสียโดยข้อดีสำหรับเมียนมาคือการที่นักลงทุนต่างชาติย้ายฐานการผลิตไปในพื้นที่ ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันของเมียนมาเพิ่มขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้การย้ายฐานการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยังเมียนมาถือเป็นการผ่องถ่ายอุตสาหกรรมดาวรุ่งจากไทยไปยังเมียนมาเนื่องจากอุตสาหกรรม

ดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะความชำนาญในการผลิตแต่อย่างใด แต่เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานที่มีทักษะน้อยโดยจ้างค่าแรงที่ต่ำ ส่วนข้อเสียเมื่อมีการย้ายฐานการผลิตออกจากแม่สอดคือ ส่งผลเสียต่อดุลการชำระเงินของประเทศไทยและที่สำคัญส่งผลให้การจ้างงานในเขตอำเภอแม่สอดลดลง

8. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

เนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของรัฐบาลไทยที่มีต่อนโยบายการเปิดเขตเศรษฐกิจแม่สอด-เมียวดีส่งผลให้พื้นที่แม่สอดไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่รัฐบาลเมียนมามีนโยบายอย่างชัดเจนในการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่เพียงแต่เขตเศรษฐกิจแม่สอด-เมียวดีเท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงเขตเศรษฐกิจในพื้นที่อื่นๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้รัฐบาลเมียนมามีนโยบายชัดเจนในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี แต่กลับพบว่านักลงทุนกลับไม่เลือกเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวแต่กลับเลือกไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษติลาวาของเมียนมาแทนซึ่งเป็นเพราะความไม่พร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่เมียวดีและความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาลไทย ส่วนในเรื่องผลทางเศรษฐกิจกลับพบว่า การเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดีส่งผลให้ทั้งมูลค่าการค้าและปริมาณการค้าเพิ่มสูงขึ้นทั้งในระดับจุลภาคคือระดับบุคคลและระดับมหภาคคือระดับภูมิภาค ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ประเทศไทยควรจะมีนโยบายที่ชัดเจนเรื่องการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดี และควรจะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. ประเทศเมียนมาควรจะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด-เมียวดีให้เอื้อต่อนักลงทุน
3. รัฐบาลไทยและเมียนมาควรเร่งให้ข้อมูลประชาชนในพื้นที่ถึงผลดีทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว

บรรณานุกรม

- Buckley, Peter J. (1985). *A Critical View of Theories of the Multinational Enterprise in The Economic Theory of the Multinational Enterprise*, ed. Peter J. Buckley and Mark Casson. London: Macmillan Press.
- Dunning ,John H. (1973). *The Determinants of International Production*. UK: Oxford University Press.
- Ohmae, Kenichi. (1995). *The End of the Nation-State: the Rise of Regional Economies*. New York: Simon and Schuster Inc.
- Weber, Alfred. (1965). *Theory of the Location of Industries*. Chicago: Chicago Press.
- กรมการค้าต่างประเทศ. การค้าชายแดน. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2557, จาก www.dft.go.th
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. ข้อมูลจำนวนโรงงานและการจ้างงานในจังหวัดตาก. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2558, จาก http://www.dbd.go.th/tak/ent_dl_link.php?nid=.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมจังหวัดตาก พ.ศ.2550. ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2557, จาก <http://www.industry.go.th>.
- ปริมาณการค้า. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2558, จาก <http://www.danmaesot.com>.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ . (ม.ป.ป.). โลกาภิวัตน์:นโยบายวิวัตน์?ใน ยุวดี คาคการณ์ไกล (บก.). น. 24-39. เชียงใหม่: บริษัท แพลน ฟรินติง จำกัด.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. (2553). *วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนบนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor)*.
- หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2554). *คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา, สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฝ่าย AEC และกฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศ*.